

**ПРОГРАМА
ЗА ОБУЧЕНИЕ ПО
БЕЗОПАСНОСТ НА ДВИЖЕНИЕ ПО ПЪТИЩАТА
ЗА УЧЕНИЦИТЕ В ПЪРВИ КЛАС**

I. Общо представяне на програмата

Обучението по безопасност на движение по пътищата в първи клас е неделима част от цялостното възпитание, обучение и социализиране на ученика в системата на училищното образование. Това е социално учене с важност за формиране на определени практически умения у учениците като участници в движението по пътищата. Екстериоризирането на тези умения е свързано с развитие на защитните механизми на ученика за неговото безопасно и културно поведение на пътя. Съвременната пътна среда е опасна за ученика в първи клас, тъй като тя е неестествена по отношение на неговите вътрешни механизми и способности за психофизическа защита. В тази възраст учениците все още не могат да възприемат, чувстват и осъзнават опасностите в движението по пътя.

Развиването и усъвършенстването на психофизиологическите механизми за защита и създаването на определен начин на мислене и поведение на пътя, ще осигурят личната безопасност на ученика и безопасността на другите участници в движението по пътя.

II. Цели на обучението

1. Изграждане и развиване на защитни механизми, спрямо опасностите от пътната среда.
2. Развиване на перцептивните умения на учениците за безопасно поведение на пътя, на основата на развиване на зрителните и слуховите възприятия, на възприятията за време и пространство.
3. Подпомагане на процеса за развитие на концентрацията на вниманието, паметта и на дисциплинираност, и отговорно поведение на пътя.

4. Формиране на знания и умения за безопасно придвижване до училище и обратно, пресичане на пътен светофар и пешеходна пътека.

III. Специфика на възпитанието и обучението

Психофизиологически профил на учениците от първи клас, като участници в пътното движение, се характеризира по отношение на:

1. Зрително възприятие.

За учениците от тази възраст, като участници в движението е характерно, че зрителните им възприятия са непълни. Причините са няколко:

- Ниският ръст, който ги затруднява при възприемане на оразмерената за възрастните пътна среда.

- Тясното поле на периферното зрение. При учениците в тази възраст зрителното поле по хоризонтала е 90 градуса, срещу 150 - 170 при възрастните, а по вертикала - 70 градуса, срещу 120 при възрастните. Периферията на ретината изпълнява стражева роля и когато периферното зрение е неразвито, затворено, тази негова функция е ограничена. По-бързото развитие на периферното зрение се забелязва едва след десетата година. Чрез периферното зрение най-напред се забелязва движението на предметите, преди всички други техни свойства.

2. Слухово възприятие.

Учениците в първи клас имат недиференцирано слухово възприятие. За него е характерно непълното и неточното определяне посоката и източника на звук. Това се дължи на неразвита все още в тази възраст бинаурален слух, т.е. на системата, която осигурява възприемане на звука с двете уши. Благодарение на бинауралния слух възрастният човек вече много точно може да определи източника на звук в пространството.

3. Особенности на вниманието.

Вниманието на ученика в първи клас има следните недостатъци:

3.1. Бърза подвижност и недостатъчна концентрираност, които говорят за едно неустойчиво внимание, подчинено на висока емоционалност и импулсивност.

3.2. Опасно разсейване (изчезване) на вниманието, което се проявява най-често тогава, когато ученика мисли, че е защитен на пътя от някакъв външен фактор. За него това са случаите:

- когато върви заедно с възрастен човек;
- когато е с група деца.

В тези случаи, поради стеснения обем на вниманието, той не може да се ориентира в бързо променящата се пътна среда и вероятността да пострада е голяма.

4. Двигателни функции и поведение на пътя.

Учениците от първи клас имат голямата двигателна активност. Това е тренировка и упражняване на тяхната моторика за усъвършенстване регулиращото влияние на различните мозъчни центрове върху нея. В тази възраст все още има съществена разлика между възприемане и съответното действие. Учениците могат да видят и да разберат някои пътни ситуации, но не винаги могат да реагират правилно на тях или реагират по-бавно от възрастните, поради липса на достатъчно опит, тъй като им е нужно повече време, за да извършат определени двигателни действия, породени от зрителен или слухов дразнител на пътя.

Двигателните умения в тази възраст допълнително се затрудняват и от преобладаващата импулсивност в тяхното поведение. Много често голямата емоционалност, проявена от тях например при падането на една топка на платното, ги кара да забравят за всички опасности около тях.

Същото поведение можем да наблюдаваме и в играта им. На границата между този детски свят и света на възрастните стават произшествията на пътя.

В тясна връзка с поведението на ученика е и неговият стартов рефлекс. Най-често той представлява мускулно напрежение, замръзване на място и обща напрегнатост при поява на определен слухов дразнител. В следващия момент вече идва ред на определено двигателно действие. Но в случая то е последица от възприетата и преработена информация, съпоставена с миналия опит.

Колкото е по-пълна тази информация и колкото по-богат е миналият опит, толкова по-правилно ще бъде взетото решение. Докато възрастните могат да се справят с такава задача добре, същото не може да кажем за учениците от първи клас.

5. Ориентиране във времето и пространството.

За първокласниците е значително по-трудно да възприемат времето, отколкото пространството. Причината е в самата природа на времето като обект на познание, а именно:

- времето тече. Това означава, че нито една, дори и най-малка негова част, не може да бъде възприета отведнъж, едновременно, а само последователно - начало и след това край - в секунди, минути и часове;

- у човека няма специален анализатор за време. То се познава опосредствено чрез движението и ритъма на жизнените процеси - пулс, честота на дишане или с часовник;

- възприемането на времето лесно се изопачава от субективни фактори като: запълненост на временния интервал с вид дейност, значимост на дейността за субекта, емоционалното състояние на самия човек и др.

Учениците трябва да могат да следят времето, за да се справят успешно с възложените им задачи, но изследванията показват, че в представите на първокласника една минута е равна средно на 11,5 секунди. Очевидно е, че учениците от първи клас силно подценяват продължителността на минутата като интервал от време.

В края на началната училищна възраст, на основата на всекидневната си практика, учениците се научават, че за изминаване на по-голямо разстояние е нужно повече време и обратно. И въпреки това те се затрудняват, когато трябва да сравнят времето, за което автомобил ще измине права отсечка с определена дължина, с това на друг автомобил, който ще измине отсечка със същата дължина, но с начупен профил.

IV. Теми, очаквани резултати и нови понятия

Област на компетентност	Тематично направление	Тема	Очаквани резултати и нови понятия
Правила и култура на поведение на пътя	Правила за движение на пешеходец	Моят безопасен път до училище и обратно*	Може да нарисова безопасен път до училище. Може да разкаже кои са безопасните места за движение на пешеходците. <i>* Тротоар, алея за пешеходци, безопасен път.</i>
		Моят робот знае безопасен път до училище*	Може да подготви робот, който да се движи по безопасен път. <i>*Робот, безопасен път.</i>
		Пешеходна пътека	Знае своето място на улицата/пътя. Може да назове видове пешеходни пътеки.
		Аз не пресичам сам*	Може да разкаже и покаже как се пресича на пешеходна пътека с възрастен. Знае, защо не трябва да пресича сам. <i>*Пешеходна пътека тип „зебра”</i>
Пътна среда	Пътна сигнализация	Пътен светофар за регулиране движението на пешеходците	Знае и разпознава пътните светофари, които подават сигнали с мигащи и немигащи светлини в червен и зелен цвят. Може да обясни правилно светлините на пътния светофар за пешеходци. Знае и прилага правила за безопасно пресичане на пътен светофар. <i>* Пътен светофар.</i>
	Пътни превозни средства	Двуколесни пътни превозни средства за деца	Знае, разпознава и назовава пътни превозни средства за деца: детски велосипед или скейтборд, тротинетка, hoverboard /самобалансиращ се борд с две колела/.

			Може да разкаже или покаже балансиране и управляване на едно двуколесно превозно средство за дете.
Перцептивни умения за безопасно поведение на пътя	Зрителни, слухови възприятия и ориентирани в пространството	Знам къде съм	Може да определя отстоянията на пътните превозни средства спрямо себе си - на око, без уред. Разбира и определя разстоянията на пътните превозни средства по силата на звука спрямо себе си. Може да се ориентира според местоположението си „точка в мен”, „точка извън мен”. <i>*Близко, далече, окомер.</i>
		Знам къде са пътните превозни средства*	
		Знам къде са другите	

Препоръчително разпределение на часовете за обучение

- за практически умения – 6 учебни часа.*
- за теоретични знания – 3 учебни часа.

Общ минимален брой за обучение - 9 учебни часа.

V. Методически указания за приложение на програмата

Учебното съдържание е разработено по област на компетентност, тематично направление и тема съобразно възрастта на ученика, всяка от която се разширява и допълва по хоризонтала и вертикала на учебното съдържание. Новите понятия са включени в съдържанието на съответната област, под очакваните резултати от обучението на учениците.

В обучението педагогическите похвати трябва да са насочени към познаване и прилагане на правилото „Аз не пресичам сам”. Тъй като все още ученикът няма развит защитен механизъм, затова той трябва да бъде подкрепян да разпознава и избира безопасната част на тротоара и да се движи по него. Да дискутира подаваните мигащи и немигащи светлини на пътния светофар. Да разбира и критикува неправилното пресичане на пътния светофар.

Защитният механизъм, който трябва да се развива у ученика в края на първи клас следва правилата:

- Виждам (сензорика);
- Чувам (сензорика);
- Чувствам (сензорика);
- Предвиждам опасността и знам, и мога да се предпазя на пътя.

Необходимо е в обучението да се акцентира на развиването на перцептивните умения на учениците за безопасно поведение на пътя, на основата на сензорните еталони:

- ориентиране спрямо „точка в мен“;
- ориентиране спрямо „точка извън мен“;
- бинаурален слух;
- периферно зрение;
- окомер за скорост;
- окомер за безопасно разстояние, преди пресичане;
- стартови рефлекс;
- посоки ляво-дясно и други.

За развитието на перцептивните умения се използват различни игри: подвижни, дидактически, музикално-подвижни или сюжетно-ролеви. При възможност е добре да се прилагат и методиката за „учене чрез игра“, „учене чрез роли“ като се използва активното участие на ученика в учебния процес. Ученикът може да бъде привлечен като партньор, който знае и може тогава, когато може да научи друг за безопасното движение по пътя.

Прилагането на дидактическата технология при разработването на учебното съдържание и в частност на урока е свързано с формулирането на ясна цел – еталон, провеждане на възпроизвеждащ обучаващ цикъл и прилагане на технология на пълното научаване чрез съответните активни глаголи, а самото реализиране на учебното съдържание става чрез стъпките, включващи: информация, операция и контрол.

Оценяването на постигнатите резултати от обучението на учениците е насочващо по отношение на предприемането на мерки за оказване на подкрепа в овладяването на учебното съдържание, като за целта могат да се използват различни тестове и игри в съответствие с възрастта и възможностите на учениците.

Практическите занимания могат да се провеждат под форма на игри във физкултурен салон, двор или площадка. За придобиването на теоретичните знания подходящи са класната стая, кабинета по БДП, интерактивната класна стая, виртуалната платформа за обучение по БДП, виртуалните очила или роботи. Петминутката по БДП подпомага овладяването на учебното съдържание.

За постигането на очакваните резултати от обучението могат да се използват учебни помагала, планове и схеми на населеното място и големи пътни възли, учебно-помощна литература за учителя, нормативната уредба, регламентираща безопасното движение и др.